

ARAŞTIRMA MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE
CBU-SBED, 2022, 9(1): 63-70

Palyatif Bakım Ünitesinde Yatan Hastaların Bakımından Sorumlu Hasta Yakınlarının Bakım Yükleri ile Yaşam Doyumlarının Belirlenmesi

Determination of Care Burden and Life Satisfaction of Relatives Responsible for the Care of Patients in the Palliative Care Unit

Asuman Şener¹, Aslı Kurtgöz^{2*}, Zeliha Koç³

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Samsun, Türkiye.

²Amasya Üniversitesi Sabuncuoğlu Şerefeddin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Amasya, Türkiye.

³Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Samsun, Türkiye.

e-mail: asu_k8484@hotmail.com, asli.aydogan@amasya.edu.tr, zelihaceren@hotmail.com,

ORCID: 0000-0001-6035-1775

ORCID: 0000-0001-5903-9389

ORCID: 0000-0002-8702-5360

*Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Aslı Kurtgöz

Gönderim Tarihi / Received: 25.07.2021

Kabul Tarihi / Accepted: 10.09.2021

DOI: 10.34087/cbusbed.974401

Öz

Giriş ve Amaç: Bu çalışma palyatif bakım ünitesinde yatan hastaların bakımından sorumlu hasta yakınlarının bakım yükleri ile yaşam doyumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Çalışma 15.11.2016-15.08.2017 tarihleri arasında karşılaştırmalı-tanımlayıcı araştırma tasarımında gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya bir eğitim araştırma hastanesinin palyatif bakım ünitesinde tedavi gören hastaların yakınları (n=44) ile bakım yükü ve yaşam doyumunu karşılaştırmak amacıyla dahili ve cerrahi birimlerde tedavi gören hastaların yakınları (n=44) alınmıştır. Araştırmanın verileri Hasta ve Yakınlarını Tanıtıcı Bilgi Formu, Yaşam Doyum Ölçeği ve Bakım Verme Yükü Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzde, frekans, bağımsız örneklem t-testi ve Fisher ki-kare testi kullanılmıştır.

Bulgular: Palyatif bakım ünitesindeki hasta yakınlarının Bakım Verme Yükü Ölçeği puan ortalamasının (30.73±9.446), dahili ve cerrahi birimlerdeki hasta yakınlarının puan ortalamasından (21.25±8.499) yüksek olduğu ancak bu farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir (p=0.698, t=4.947). Bununla birlikte palyatif bakım ünitesindeki hasta yakınlarının Yaşam Doyum Ölçeği puan ortalamasının (19.66±6.247), dahili ve cerrahi birimlerdeki hasta yakınlarının puan ortalamasından (20.09±6.594) düşük olduğu ancak puan ortalamaları arasında fark olmadığı saptanmıştır (p=0.444, t=-.315). Hasta yakınlarının Yaşam Doyum Ölçeği ile Bakım Verme Yükü Ölçeği puan ortalamaları arasında bir ilişki bulunmadığı belirlenmiştir (r=-.043, p= 0.692). Palyatif bakım ünitesindeki hasta yakınlarının %70,5'inin hafif bakım yüküne sahip olduğu ve %27,3'ünün yaşamlarından kısmen memnun olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Bu çalışmada palyatif bakım ünitesi ile dahili ve cerrahi birimlerdeki hasta yakınlarının yaşam doyum ve bakım yükü arasında anlamlı bir fark ve ilişki bulunmadığı; palyatif bakım ünitesindeki hasta yakınlarının çoğunluğunun bakım yükünü hafif olarak algıladıkları ve yaşamlarından kısmen memnun olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bakım Yükü, Hasta Yakını, Palyatif Bakım, Yaşam Doyumu.

Abstract

Objective: This study was carried out to determine the care burden and life satisfaction of the relatives of the patients who are responsible for the care of the patients in the palliative care unit.

Materials and Methods: The study was conducted between 15.11.2016 and 15.08.2017 in a comparative-descriptive research design. The study included the relatives of the patients treated in the palliative care unit of a training and research hospital (n=44) and the relatives of the patients treated in the internal and surgical

departments (n=44) to compare their care burden and life satisfaction. The study data were collected applying the Patient and Relatives Introductory Information Form, the Life Satisfaction Scale, and the Caregiver Burden Scale. Percentage, frequency, independent sample t-test, and Fisher's chi-square test were used to evaluate the data.

Results: It was determined that the mean score of the Caregiving Burden Scale (30.73±9.446) of the relatives of the patients in the palliative care unit was higher than the mean score of the relatives of the patients in the internal and surgical units (21.25±8.499)

However, this difference was not significant (p=0.698, t=4.947). On the other hand, it was determined that the mean score of the Life Satisfaction Scale (19.66±6.247) of the relatives of the patients in the palliative care unit was lower than the mean score of the relatives of the patients in the internal and surgical units (20.09±6.594). Furthermore, there was no difference between the mean scores (p=0.444, t=-.315). It was decided that there was no relationship between the mean scores of the patients' relatives' Life Satisfaction Scale and the Burden of Caregiving Scale (r=-.043, p= 0.692). The relatives of patients in the palliative care unit 70.5% of them had a light care burden and 27.3% were partially satisfied with their lives.

Conclusion: In this study, there was no significant difference or relationship between the life satisfaction and care burden of the patients' relatives' in the palliative care unit and the patients' relatives' in the internal and surgical units. It was concluded that most of the relatives of the patients in the palliative care unit perceived the burden of care as light and were partially satisfied with their lives.

Keywords: Care Burden, Patient Relatives, Palliative Care, Life Satisfaction

1. Giriş

Palyatif bakımda hasta yakınları bakım rolleri doğrultusunda pek çok sorunla karşılaşmaktadır [1, 2]. Hasta yakınlarının karşılaştığı sorunlar; bakım desteğinin olmaması, hastasının yaşadığı ciddi semptomlara tanıklık etme ve ölümüne yönelik kaygılanma, hasta bakımı ile kullanılan ekipmanlar konusunda bilgi eksikliği, yorgunluk, ekonomik yetersizlikler, anksiyete, çaresizlik, korku, tükenmişlik, uyku problemleri, üzüntü, depresyon şeklinde sıralanabilir [3-5]. Bu sorunlar hasta yakınlarının fiziksel, duygusal ve psikososyal yönlerden yükünü arttırmaktadır [1, 6]. Bakım yükü, bakım vericinin üstlendiği bakıma bağlı ortaya çıkan fiziksel, psikolojik, ekonomik ve sosyal sorunlar ile aile ilişkilerinin bozulması, bireysel kontrolü kaybetme duygusu gibi öznel ve nesnel sonuçları içermektedir [7]. Literatürde palyatif bakım hastalarının prognozu kötüleştiğçe ve yaşamın son zamanlarına doğru bakım veren bireylerde algılanan bakım yükü düzeyinde önemli bir artış olduğu bildirilmektedir [8, 9]. Aynı zamanda bakım veren bireylerin özellikle psikososyal yükünün, bakımını üstlendiği hastasının yükünden bile daha fazla olduğu belirtilmektedir [1]. Ülkemizde palyatif hastalarına bakım verenlerin bakım yükünün incelendiği bir çalışmada subjektif bakım yükünün yüksek düzeyde olduğu bildirilmiştir [10]. Bakım yükü, palyatif bakım hasta yakınlarının çeşitli zorluklar yaşamasına neden olabilmektedir [11, 12]. Bu durumun bireylerin yaşam kalitesi algılarına da etki edebileceği düşünülmektedir. Yaşam doyumu, bireyin yaşam kalitesini kendine özgü kriterler temelinde değerlendirdiği bir yargılama süreci olarak tanımlanabilmektedir. Yaşam doyumu; depresyon, olumsuz duygu durumu ve fiziksel hastalıklar gibi durumlarla negatif ilişkilidir [13]. Bakım yükü bireyin kendine zaman ayırmasını engellemekte ve psikolojik yönden bireyi etkilemektedir. Bu durum bakım veren bireyin yaşam kalitesini düşürerek

mutsuzluk, anksiyete, huzursuzluk gibi problemlere neden olmakta ve yaşam doyumu olumsuz etkilemektedir [14].

Hasta yakınlarının palyatif bakım sürecinde deneyimledikleri sorunlar bireylerin bakım yükünü arttırarak yaşamdan aldıkları doyumu azaltabilir. Bu bağlamda palyatif bakım hasta yakınlarının bakım yükleri ile yaşam doyumlarının değerlendirilmesi ve bakım verenlerin gereksinimlerini karşılamaya yönelik hizmetlerin planlanması hem hastaların hem de aile üyelerinin yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından son derece önemlidir.

Bu çalışma, palyatif bakım ünitesinde yatan hastaların bakımından sorumlu hasta yakınlarının bakım yükleri ile yaşam doyumlarının belirlenmesi amacıyla planlanmıştır. Çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Palyatif bakım ve diğer birimlerdeki hasta yakınlarının sosyodemografik özellikleri nelerdir?
- Palyatif bakım ve diğer birimlerdeki hasta yakınlarının bakım yükleri ve yaşam doyumları hangi düzeydedir?
- Palyatif bakım ve diğer birimlerdeki hasta yakınlarının bakım yükleri ile yaşam doyumları arasında bir ilişki var mıdır?

2. Materyal ve Metot

2.1. Araştırmanın tipi

Çalışma karşılaştırmalı-tanımlayıcı araştırma tasarımı olup, 15.11.2016-15.08.2017 tarihleri arasında Orta Karadeniz Bölgesi'nde yer alan bir ilin eğitim ve araştırma hastanesinde gerçekleştirilmiştir.

2.2. Araştırmanın evreni ve örnekleme

Araştırmanın evrenini çalışmanın yapıldığı hastanenin palyatif bakım ünitesinde yatan hastaların yakınları oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçim yöntemine gidilmeyip çalışmanın yapıldığı tarihlerde palyatif bakım ünitesinde yatan hasta yakınlarının tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Çalışma, araştırmaya dahil edilme kriterlerini sağlayan ve

çalışmaya katılmaya gönüllü olan 44 hasta yakınının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Karşılaştırma yapabilmek amacıyla ilgili hastanenin dahili ve cerrahi birimlerinde yatan hastaların yakınları da araştırmaya dahil edilmiştir. Bu doğrultuda palyatif bakım hasta yakınlarıyla benzer sosyodemografik özelliklere sahip 44 hasta yakını çalışma kapsamına alınmıştır. Araştırmanın örneklemini palyatif bakım ünitesi (n=44) ile dahili ve cerrahi birimlerde (n=44) hastasının bakımını üstlenen toplam 88 hasta yakını oluşturmuştur. Araştırmaya 18 yaş ve üstü, çalışmaya gönüllü katılım gösteren, hastasının yanında refakat etmekte olan ve bakımını en çok üstlenen, soruları cevaplamaya engel oluşturacak zihinsel veya iletişimsel bir engeli olmayan, kadın ve erkek hasta yakınları alınmıştır.

2.3. Verilerin toplanması

Bu çalışmaya ilişkin veriler hasta ve yakınlarını tanıttıcı bilgi formu, Bakım Verme Yüğü Ölçeğı ve Yaşam Doyum Ölçeğı kullanılarak toplanmıştır.

2.3.1. Hasta ve Yakınlarını Tanıttıcı Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan form, hasta yakınlarının sosyodemografik bilgilerini (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek vb.) ve bakım verdikleri hastaların özelliklerini (bakım verenin hasta ile yakınlık derecesi, bakım verilen hastanın tanısı vb.) içeren toplam 14 sorudan oluşmaktadır.

2.3.2. Yaşam Doyumu Ölçeğı

Bireylerin genel yaşam doyum düzeylerini belirlemek amacıyla Diener ve arkadaşları (1985) tarafından geliştirilen ölçeğın Türkçe geçerlik, güvenilirlik çalışması Yetim (1993) tarafından yapılmıştır [15, 16]. Ölçek 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınacak puan 5-35 arasında değişmekte olup ölçek puanının yüksek olması bireylerin yaşam doyumunun yüksek olduğunu göstermektedir. Yetim'in (1993) yapmış olduğu çalışmada Yaşam Doyum Ölçeğı'nin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,86 olarak bulunmuştur [16]. Bu çalışmada Yaşam Doyum Ölçeğı'nin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,92 olarak belirlenmiştir.

2.3.3. Bakım Verme Yüğü Ölçeğı

Zarit ve arkadaşları (1980) tarafından bakım gereksinimi olan bireye bakım verenlerin yaşadığı bakım verme güçlüğünü değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir [17]. Ölçek 22 maddeden oluşan 5'li likert tipindedir. Ölçeğın Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması İnci (2006) tarafından yapılmıştır. Ölçekten alınacak puan 0-88 arasında değişmekte olup ölçek puanının yüksek olması yaşanan sıkıntının yüksek olduğunu göstermektedir. İnci'nin (2006) yapmış olduğu çalışmada Bakım Verme Yüğü Ölçeğı'nin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,95 olarak bulunmuştur [18]. Bu çalışmada Bakım Verme Yüğü Ölçeğinin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,92 olarak belirlenmiştir.

2.4. Verilerin değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin istatistiksel analizi bilgisayar ortamında SPSS 21.0

paket programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde bağımsız örneklem t-testi, Fisher ki-kare testi ve Spearman korelasyon testi kullanılmıştır. Analiz sonuçları ortalama± standart sapma ve frekans (yüzde) olarak ifade edilmiştir. Araştırmada anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

2.5. Araştırmanın etik boyutu

Araştırmada veri toplamak amacıyla Türkçe'ye uyarlamaları yapılan ölçeklerin kullanılabilmesi için Yetim (Yaşam Doyum Ölçeğı) ve İnci'den (Bakım Verme Yüğü Ölçeğı) izin alınmıştır. Ayrıca araştırmanın yürütüldüğü kurumdan yazılı izin ve bir üniversitenin Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul izni (sayı: 30640013-044) alınmıştır. Bununla birlikte araştırmaya katılan hasta yakınlarından bilgilendirilmiş onam alınarak hazırlanan anket formu ve ölçekler ilgili tarihler arasında uygulanmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

Araştırmaya katılan hasta yakınlarının sosyodemografik özelliklerinin dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda hasta yakınlarının %26.1'inin 51-69 yaş grubunda yer aldığı, %72.7'sinin kadın, %15.9'unun evli, %43.2'sinin ilkökul mezunu, %56.9'unun ev hanımı, %67'sinin gelirinin giderinden az olduğu ve yaş ortalamalarının 42.90 ± 11.24 olduğu belirlenmiştir. Hasta yakınlarının gelir durumu dışındaki sosyodemografik özellikler yönünden farklılık göstermediği saptanmıştır ($p > 0,05$) (Tablo 1). Çalışmamızda bakım verenlerin çoğunluğunu kadınların oluşturduğu görülmüştür. Çalışma bulgumuza benzer şekilde yapılan diğer çalışmalarda da bakım vericilerin çoğunluğunu kadın olduğu görülmektedir [19-25]. Toplumsal cinsiyet yönüyle bakıldığında bakım vermenin kadınlar için geçmişten günümüze kadar gelen kaçınılmaz bir rol olduğu görülmektedir. Zamanla toplumsal değişimlerden geçilmesine rağmen halen bakım vermenin kadının temel görevi olduğu algısı vardır [26]. Ayrıca ataerkil aile yapısına sahip olan pek çok toplumda bakım sorumluluğunun kadınlara verildiği bilinmektedir. Bu bağlamda toplumumuzda bakım verme rolünün çoğunlukla kadınlardan beklenilmesinin kültürel yapımızla da doğrudan ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada bakım verenlerin çoğunluğunun ev hanımı olduğu ve gelir düzeylerinin giderlerinden az olduğu belirlenmiştir. Özdemir (2016)'in çalışmasında hasta yakınlarının %72.4'ünün çalışmadığı ve %73.7'sinin ekonomik durumunun orta düzeyde olduğu; Orak ve Sezgin (2015)'in çalışmasında ise hasta yakınlarının %71.3'ünün çalışmadığı belirlenmiştir [19, 25]. Aynı zamanda yapılan çalışmalarda da bakım verenlerin çoğunluğunun ev hanımı olduğu bildirilmektedir [23, 26, 28]. Çalışma bulgularımız literatürdeki pek çok çalışmayla benzerdir. Bakım verenlerin çoğunun ev

Tablo 1. Hasta yakınlarının sosyodemografik özelliklerinin dağılımı (n=88)

	PBÜ	DCB	Toplam
Özellikler	n (%)	n (%)	n (%)
Yaş grubu			
18-32	7 (15.9)	9(20.5)	16(18.2)
33-50	24(54.6)	25(56.8)	49(55.7)
51-69	13(29.5)	10(22.7)	23(26.1)
Test İstatistiği Değeri: $\chi^2=0.662$, p=0.718			
Yaş Ortalaması (Ort.±SS): 42.90±11.24			
Cinsiyet			
Kadın	35(79.5)	29(65.9)	64(72.7)
Erkek	9(20.5)	15(34.1)	24(27.3)
Test İstatistiği Değeri: $\chi^2=2.063$, p=0.151			
Medeni Durum			
Evli			
Bekar	6(13.6)	8(18.2)	14(15.9)
	38(86.4)	36(81.8)	74(84.1)
Test İstatistiği Değeri: $\chi^2=0.340$, p=0.560			
Eğitim Durumu			
Okuryazar değil			
Okuryazar	2(4.5)	2(4.5)	4(4.5)
İlkokul			
Ortaokul	7(15.9)	4(9.1)	11(12.5)
Lise	18(41.0)	20(45.5)	38(43.2)
Üniversite	4(9.1)	0(0.0)	4(4.5)
	11(25.0)	16(36.4)	27(30.8)
	2(4.5)	2(4.5)	4(4.5)
Test İstatistiği Değeri: $\chi^2=5.849$, p=0.321			
Mesleği			
Ev hanımı	28(63.6)	22(50.0)	50(56.9)
İşçi	8(18.2)	10(22.7)	18(20.6)
Memur	2(4.5)	4(9.1)	6(6.8)
Serbest meslek	3(6.8)	1(2.3)	4(4.5)
Emekli			
Öğrenci	1(2.3)	2(4.5)	3(3.4)
İşsiz	1(2.3)	0(0.0)	1(1.1)
Kendi işi	1(2.3)	0(0.0)	1(1.1)
Çiftçi	0(0.0)	4(9.1)	4(4.5)
	0(0.0)	1(2.3)	1(1.1)
Test İstatistiği Değeri: $\chi^2=9.942$, p=0.269			
Gelir Durumu			
Gelir giderden az			
Gelir gidere eşit	34(77.3)	25(56.8)	59(67.0)
	10(22.7)	19(43.2)	29(33.0)
Test İstatistiği Değeri: $\chi^2=4.166$, p=0.041			

hanımı ve çalışmıyor olması nedeniyle bakım rollerini üstlendikleri düşünülmektedir. Ayrıca maddi getirisi olan bir işte çalışmama durumu ve gelir düzeyinin düşük olmasının hasta yakınlarının ekonomik yükünü arttırıcı bir faktör olabileceği tahmin edilmektedir.

Tablo 2. Hasta yakınlarının ve bakım verdikleri hastaların özelliklerinin dağılımı (n=88)

	PBÜ	DCB	Toplam
Özellikler	n (%)	n (%)	n (%)
Yakınlık derecesi			
Eşi	7(15.9)	9(20.5)	16(18.2)
Annesi/babası	24(54.5)	16(36.4)	40(45.4)
Kardeşi	3(6.8)	7(15.9)	10(11.4)
Çocuğu	0(0.0)	5(11.4)	5(5.7)
Kayınvalide/peder	8(18.2)	6(13.5)	14(15.9)
Babaanne/dede	2(4.6)	1(2.3)	3(3.4)
vb.			
Hastanın tanısı			
Kanser	13(29.5)	0(0.0)	13(14.8)
Nörolojik hastalık	21(47.7)	0(0.0)	21(23.9)
Göğüs hastalıkları	9(20.5)	7(15.9)	16(18.2)
Cerrahi operasyon	0(0.0)	19(43.2)	19(21.6)
Enfeksiyon	1(2.3)	8(18.2)	9(10.2)
Böbrek hastalığı	0(0.0)	4(9.1)	4(4.5)
Karaciğer	0(0.0)	3(6.8)	3(3.4)
hastalığı	0(0.0)	4(5)	2(2.3)
Diabet mellitus	0(0.0)	1(2.3)	1(1.1)
Kolesistit			
Aynı evde yaşama durumu			
Evet	21(47.7)	24(54.5)	45(51.1)
Hayır	23(52.3)	20(45.5)	43(48.9)

Çalışma kapsamına alınan hasta yakınlarının bakım verdikleri hasta ile yakınlık derecesine bakıldığında %45,4'ünün annesi ya da babası olduğu, bakım verdikleri hastaların %23,9'unun nörolojik bir hastalığının olduğu ve %51,1'inin bakım verdiği hastasıyla aynı evde yaşadığı belirlenmiştir (Tablo 2). Çalışma bulgularımıza benzer şekilde Budak (2019)'ın çalışmasında katılımcıların %87,5'i; Özden ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan çalışmada ise bakım verenlerin %71,4'ü hastasıyla aynı evde yaşamaktadır [20,23]. Tuna ve arkadaşlarının (2010) yaptığı çalışmada ise bakım verenlerin çoğunlukla hastanın çocuğu olduğu belirlenmiştir [29]. Toplumumuzdaki aile bağlarının oldukça güçlü olması ailedeki hasta veya yaşlı bireyle aynı evde yaşama ve bakımını üstlenme sorumluluğunu beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda bulgumuz toplumsal yapıyla örtüşmekte ve anne-babaya bakım verme sorumluluğunun çocuklarından beklenildiği durumu desteklemektedir.

Tablo 3. Hasta yakınlarının bakım verdikleri hastaların günlük yaşam aktiviteleri durumu (n=88)

	PBÜ	DCB
Özellikler	n (%)	n (%)
İletişim		
Bağımlı	17(38.6)	1(2.3)
Bağımsız	17(38.6)	32(72.7)
Kısmen Bağımlı	10(22.8)	11(25.0)
Solunum		
Bağımlı	4(9.1)	0(0.0)
Bağımsız	24(54.5)	37(84.1)
Kısmen Bağımlı	16(36.4)	7(15.9)
Beslenme		
Bağımlı	33(75.0)	4(9.1)
Bağımsız	5(11.4)	26(59.1)
Kısmen Bağımlı	6(13.6)	14(31.8)
Boşaltım		
Bağımlı	35(79.5)	4(9.1)
Bağımsız	1(2.3)	21(47.7)
Kısmen Bağımlı	8(18.2)	19(43.2)
Kişisel temizlik ve giyinme		
Bağımlı	35(79.5)	4(9.1)
Bağımsız	0(0.0)	19(43.2)
Kısmen Bağımlı	9(20.5)	21(47.7)
Hareket		
Bağımlı	33(75.0)	2(4.5)
Bağımsız	0(0.0)	20(45.5)
Kısmen Bağımlı	11(25.0)	22(50.0)

Palyatif bakım hastaları tedavi süreci boyunca ağır başta olmak üzere birçok fiziksel problem yaşamaktadır [3]. Hastaların yaşamış oldukları bu fiziksel problemler günlük yaşam aktivitelerini bağımsız olarak gerçekleştirmelerine engel teşkil etmektedir. Bu çalışmada palyatif bakım ünitesindeki hastaların %38,6'sının iletişimini bağımlı, %36,4'ünün solunumunu kısmen bağımlı, %75'inin beslenme durumunu bağımlı, %79,5'inin boşaltımını bağımlı, %79,5'inin kişisel temizlik ve giyinmesini bağımlı olarak gerçekleştirdiği ve %75'inin hareket kabiliyetinin bağımlı olduğu saptanmıştır. Dahili ve cerrahi birimlerdeki hastaların günlük yaşam aktivitelerine bakıldığında ise %72,7'sinin iletişimini, %84,1'inin solunumunu, %59,1'inin beslenme durumunu ve %47,7'sinin boşaltımını bağımsız olarak yaptığı bununla birlikte %47,7'sinin kişisel temizlik ve giyinmesini kısmen bağımlı olarak gerçekleştirdiği, %50'sinin hareket kabiliyetinin kısmen bağımlı olduğu belirlenmiştir (Tablo 3). Çalışmamızda palyatif bakım hastalarının günlük yaşam aktivitelerini gerçekleştirirken dahili ve cerrahi birimdeki hastalara nazaran çoğunlukla bağımlı olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Hasta yakınlarının Yaşam Doyumu ve Bakım Verme Yükü Ölçeği'nden aldıkları puanların dağılımı

	PBÜ	DCB	Test İstatistiği Değeri
Ölçek	Ort. ± S.S	Ort. ± S.S	
YDÖ	19.66±6.247	20.09±6.594	t =-.315 p = 0.444
BVYÖ	30.73±9.446	21.25±8.499	t = 4.947 p = 0.698
		Test İstatistiği Değeri	r =-0.43 p = 0.692

Ort: Aritmetik ortalama; SS: Standart sapma; t: Bağımsız örneklem t-testi; r: Spearman korelasyon testi; PBÜ: Palyatif Bakım Ünitesi; DCB: Dahili ve Cerrahi Birim; YDÖ: Yaşam Doyumu Ölçeği; BVYÖ: Bakım Verme Yükü Ölçeği

Bu çalışmada palyatif bakım ünitesindeki hasta yakınlarının Bakım Verme Yükü Ölçeği puan ortalamasının (30.73±9.446), dahili ve cerrahi birimlerdeki hasta yakınlarının puan ortalamasından (21.25±8.499) yüksek olduğu ancak bu farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir (p=0.698, t=4.947) (Tablo 4). Çalışma bulgularımıza paralel şekilde Egici ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında palyatif bakım merkezlerinde tedavi gören hastalara bakım veren bireylerin Bakım Verme Yükü Ölçeği puan ortalaması 37.71±15.44 olarak belirlenmiştir [24]. Orak ve Sezgin (2015)'in kanser hastalarına bakım veren bireyler üzerine yaptığı çalışmada ise Bakım Verme Yükü Ölçeği'nin puan ortalaması 39.02±18.44 olarak bildirilmiştir [19]. Palyatif bakımda bakım verenlerin puan ortalamasının bakımını üstlendikleri bireylerin bakım-tedavi sürecinin uzun olması, hastaların günlük yaşam aktivitelerini gerçekleştirmede çoğunlukla bağımlı olması gibi nedenlerle dahili ve cerrahi birimdeki hasta yakınlarına göre yüksek olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte palyatif bakım ile dahili ve cerrahi birimdeki hasta yakınlarının Bakım Yükü Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasında fark olmamasının katılımcıların benzer sosyodemografik özelliklere sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bu çalışmada palyatif bakım ünitesindeki hasta yakınlarının Yaşam Doyum Ölçeği puan ortalamasının (19.66±6.247), dahili ve cerrahi birimlerdeki hasta yakınlarının puan ortalamasından (20.09±6.594) düşük olduğu ancak puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır (p=0.444, t=-.315). Araştırmamızda palyatif bakım (19,66 puan, %56,1'e karşılık gelmektedir.) ile dahili ve cerrahi birimlerde (20.09 puan, %57.4'e karşılık gelmektedir.) hasta yakınlarının yaşam doyumu orta düzey olarak belirlenmiştir. Kalıncara ve Kalaycı (2017)'nin

çalışmasında bakım vericilerin yaşam doyumu puan ortalaması 21.043±0.42; Işık (2013)'in çalışmasında 18.08±5.30; Kalaycı ve Özkul (2018)'ün çalışmasında ise 23.186±5.66 olarak belirlenmiştir [14, 30, 31]. Çalışma kapsamında elde edilen hasta yakınlarının yaşam doyumu ölçeği puan ortalamasının diğer çalışmalarla uyumlu olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda hasta yakınlarının Yaşam Doyum Ölçeği ile Bakım Verme Yükü Ölçeği puan ortalamaları arasında bir ilişki bulunmadığı belirlenmiştir (r=-.043, p= 0,692) (Tablo 4). Korkut ve Gençtürk (2019)'ün çalışmasında da bakım verme yükü ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı bildirilmiştir [32]. Çalışma bulgumuzdan farklı olarak yaşlı bireylerin bakım vericileriyle yapılan bir çalışmada bakım yükü ile yaşam doyumu arasında negatif yönde bir ilişki olduğu ve bakım yükü arttıkça yaşam doyumunun azaldığı belirlenmiştir [30]. Perez ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında ise bakım sürecinde karşılaşılan sorunların bakım verenlerde yükün artmasına ve yaşam doyumunun düşmesine neden olduğu bildirilmiştir [33]. Çalışmalarla elde edilen bu farklı sonuçların bireylerin hastasıyla olan ilişkileri, sosyodemografik, kültürel, dini ve spiritüel farklılıklarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Palyatif bakım ünitesindeki hasta yakınlarının Bakım Verme Yükü Ölçeği ve Yaşam Doyum Ölçeği'nden aldıkları puanlar kategorik hale getirildiğinde; %70,5'inin hafif bakım yüküne sahip olduğu, %27,3'ünün ise yaşamlarından kısmen memnun olduğu görülmüştür (Tablo 5). Budak (2019)'ın çalışmasında bakım verenlerin %39,3'ünün orta derecede, %39,3'ünün ise ileri derecede yük hissettiği, Demirok (2017)'ün çalışmasında bakım verenlerin %85'inin bakım yükünün ileri derecede olduğu bulunmuştur [23, 34]. Argın (2018)'in çalışmasında ise katılımcıların %49,3'ünün hafif-orta derecede bakım yükü olduğu saptanmıştır [35]. Bizim çalışmamızda genel olarak bakım yükü derecesi diğer çalışmalara oranla düşük bulunmuştur. Bu durumun, ailelerin hasta bakımını bir yük olarak değil de yerine getirilmesi gereken bir sorumluluk olarak görmesi nedeniyle olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca palyatif bakım ortamında hastasının yaşadığı ciddi semptomlara tanıklık etme, hastanın durumu hakkında endişe yaşama, hastalık sürecinden bütüncül yönlerle etkilenme gibi nedenlerle hasta yakınlarının yaşamlarından kısmen memnuniyet duydukları söylenebilir.

3.1. Araştırmanın sınırlılıkları

Bu araştırma Orta Karadeniz Bölgesinde yer alan bir ilin eğitim araştırma hastanesindeki palyatif bakım hasta yakınlarını kapsamaktadır. Bu doğrultuda çalışmadan elde edilen veriler tüm palyatif bakım hasta yakınlarına genellenemez. Araştırmanın yürütüldüğü ilde yalnızca bir palyatif bakım ünitesinin olması ve bu üniteye yatak sayısının az olması (6 adet) nedeniyle ulaşılabilen örneklem sayısının az olması da bu araştırmanın bir sınırlılığıdır.

Tablo 5. Palyatif bakım ünitesindeki hasta yakınlarının Bakım Verme Yükü Ölçeği ve Yaşam Doyum Ölçeği'nden aldıkları puanların dağılımı

Ölçek	n (%)
Bakım Verme Yükü Ölçeği	
Bakım Yükü Yok (0-20 puan)	6(13.6)
Hafif Bakım Yükü (21-40 puan)	31(70.5)
Orta Düzeyde Bakım Yükü (41-60 puan)	7(15.9)
Ağır Bakım Yükü (61-88 puan)	0(0.0)
Yaşam Doyum Ölçeği	
Aşırı Memnuniyetsiz (5-9 puan)	1(2.3)
Memnun Değil (10-14)	10(22.7)
Kısmen Memnun Değil (15-19 puan)	10(22.7)
Nötr (Ortada) (20 puan)	4(9.1)
Kısmen Memnun (21-25 puan)	12(27.3)
Memnun (26-30 puan)	5(11.4)
Aşırı Memnun (31-35 puan)	2(4.5)

4. Sonuç

Bu çalışmada palyatif bakım ile cerrahi ve dahili birimlerdeki hasta yakınlarının yaşam doyumu ve bakım verme yükü arasında fark olmadığı; Yaşam Doyum Ölçeği ile Bakım Verme Yükü Ölçeği puan ortalamaları arasında bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır. Ayrıca palyatif bakım ünitesindeki hasta yakınlarının çoğunluğunun bakım yükünü hafif olarak algıladığı ve yaşamlarından kısmen memnun olduğu belirlenmiştir. Çalışma bulgularımız doğrultusunda palyatif bakım hizmetlerinin hasta yakınlarının fiziksel, psikolojik, spiritüel, ekonomik ve sosyal gereksinimleri destekleyecek nitelikte sunulması, bakım verenlerin deneyimledikleri sorunların belirlenmesi ve bakım yükünü azaltmaya, yaşam doyumu ve kalitesini yükseltmeye yönelik destek sistemleri ve politikaların geliştirilmesi önerilmektedir.

Referanslar

- Williams, A.L, McCorkle, R, Cancer family caregivers during the palliative, hospice, and bereavement phases: a review of the descriptive psychosocial literature, *Palliative & Support Care*, 2011, 9(3), 315–25.
- Enguidanos, S, Housen, P, Penido, M, Mejia, B, Miller, J.A, Family members' perceptions of inpatient palliative care consult services: a qualitative study, *Palliative Medicine*, 2014, 28(1), 42-8.
- Özçelik, H, Fadiloğlu, Ç, Uyar, M, Karabulut, B. Kanser Hastaları ve Aileleri için Palyatif Bakım. Üniversiteler Ofset: İzmir, 2010; ss 9, 67.
- Krug K, Miksch A, Peters-Klimm, F, Engeser, P, Szecsenyi, J, Correlation between patient quality of life in palliative care and burden of their family caregivers: a prospective observational cohort study, *BMC Palliative Care*, 2016, 15, 4.
- Oechsle, K, Ullrich, A, Marx, G, Benze, G, Wowretzko, F, Zhang, Y, et al., Prevalence and predictors of distress, anxiety, depression, and quality of life in bereaved family caregivers of patients with advanced cancer, *American Journal of Hospice & Palliative Care*, 2020, 37(3), 201-13.
- De Korte-Verhoef, M. C, Pasman, H.R, Schweitzer, B.P, Francke, A.L, Onwuteaka-Philipsen, B.D, Deliens, L, Burden for family carers at the end of life; a mixed-method study of the perspectives of family carers and GPs, *BMC Palliative Care*, 2014, 13(1), 16.

- Fadiloğlu, Ç, Ateş, M, Palyatif bakım sürecinde aile ve bakım vericiler. İçinde: Yıldırım Y, Fadiloğlu Ç (ed) Palyatif bakım semptom yönetimi ve yaşam sonu bakım, 1. Baskı, Ankara Nobel Tıp Kitapevleri, Ankara, 2017, ss 155.
- Grunfeld, E, Coyle, D, Whelan, T, Clinch, J, Reyno, L, Earle C.C, et al., Family caregiver burden: Results of a longitudinal study of breast cancer patients and their principal caregivers, *Canadian Medical Association Journal*, 2004; 170(12),1795-801.
- Dumont, S, Turgeon, J, Allard, P, Gagnon, P, Charbonneau, C, Vézina, L, Caring for a loved one with advanced cancer: Determinants of psychological distress in family caregivers, *Journal of Palliative Medicine*, 2006, 9(4), 912-21.
- Bilgehan, T, İnkaya, B, Palyatif hastalarına bakım veren bireylerin bakım yükü ve etkileyen faktörler, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2021, 24(1), 51-8.
- Ando, M, Ninosaka, Y, Okamura, K, Ishi, Y, Difficulties in caring for a patient with cancer at the end of life at home and complicated grief, *American Journal of Hospice & Palliative Care*, 2015, 32(2),173-7.
- Götze, H, Brähler, E, Gansera, L, Polze, N, Köhler, N, Psychological distress and quality of life of palliative cancer patients and their caring relatives during home care, *Supportive Care in Cancer*, 2014, 22, 2775–82.
- Hinz, A, Conrad, I, Schroeter, M. L, Glaesmer, H, Brähler, E, Zenger, M, Psychometric properties of the Satisfaction with Life Scale (SWLS), derived from a large German community sample. *Quality of Life Research*, 2018, 27(6), 1661–70.
- Kalınkara, V, Kalaycı, I, Yaşlıya evde bakım hizmeti veren bireylerde yaşam doyumu, bakım yükü ve tükenmişlik, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 2017;10(2), 19-39.
- Diener, E, Emmons, R.A, Larsen, R.J, Griffin, S, The Satisfaction With Life Scale, *Journal of Personality Assessment*, 1985, 49(1), 71-5.
- Yetim, Ü, Kişisel projelerin organizasyonu ve örüntüsü açısından yaşam doyumu, Doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1993.
- Zarit, S.H, Reeve, K.E, Bach-Peterson, J, Relatives of the impaired elderly: Correlates of feelings of burden, *Gerontologist*, 1980, 20, 649–55.
- İnci, F.H, Erdem, M, Bakım Verme Yükü Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirliği, *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2008, 11(4), 85-95.
- Orak, O.S, Sezgin, S, Kanser hastasına bakım veren aile bireylerinin bakım verme yüklerinin belirlenmesi, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2015, 6(1), 33-9.
- Özden, D, Karagözoğlu, Ş, Güler, N, Bülbüloğlu, S, Evde enteral tüple beslenen hastaların beslenmeye ilişkin yaşadığı sorunlar ve yakınlarının bakım yükü, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2016, 9(4), 134-41.
- Mersal, F.A, Mersal, N.A, Hussein, H.A, Effect on educational guidelines for prevention of immobilization complications on caregivers' performance and patients' functional condition, *American Journal of Nursing Research*, 2017, 5(2), 32-41.
- Pérez-Cruz, M, Mu'noz-Martínez, M.A, Parra-Anguaita, L, Del-Pino-Casado, R, Coping and subjective burden in primary caregivers of dependent elderly relatives in Andalusia, Spain, *Aten Primaria*, 2017, 49(7), 381-8.
- Budak, S, Palyatif bakım alan PEG (perkütan endoskopik gastrostomi) ve NG (nazogastrik)'li hastalara bakım verenlerin bakım yükü ve yaşam kalitesinin incelenmesi, Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir, 2019.
- Egici, M. T, Can, M.K, Toprak, D, Öztürk, G.Z, Esen, E. S, Özen, B, ve ark., Palyatif bakım merkezlerinde tedavi gören hastalara bakım veren bireylerin bakım yükleri ve tükenmişlik durumları, *Journal of Academic Research in Nursing*, 2019, 5(1), 1-8.
- Özdemir, F, Palyatif bakım alan hastaların yakınlarının yaşadıkları psikososyal sorunlar ile dini başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yüksek lisans tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2016.
- Özkurt, V, Bakım verenlerin bakım ihtiyacı riski: bakım alan kişinin miktatsız etkisi, *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 2019, 3(3), 4-18.
- Uğur, Ö, Fadiloğlu Z.Ç, Kanser hastasına bakım verenlere uygulanan planlı eğitimin bakım veren yükü üzerine etkisi, *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Dergisi*, 2012, 53-58.

28. Nejad, Z.K, Aghdam, A.M, Hassankhani, H, Sanaat, Z, The effects of a patient- caregiver education and follow- up program on the breast cancer caregiver strain index, *Iranian Red Crescent Medical Journal*, 2016, 18(2), e21627.
29. Tuna, M, Olgun, N, İnmeli hastalara bakım veren hasta yakınlarında görülen tükenmişlik durumunda algılanan sosyal desteğin rolü, *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 2010, 17(1), 41-52.
30. Işık, K, Yaşlı hastaya evde bakım verenlerin yaşam doyumları ile bakım yükleri arasındaki ilişki ve etkileyen faktörler, Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya, 2013.
31. Kalaycı, I, Özkul, M, Refakatçı aktörlerin yaşam doyumu, bakım yükü ve tükenmişlik düzeylerini etkileyen faktörler açısından bir değerlendirme (SDÜ Araştırma Uygulama Hastanesi Örneği), *Electronic Turkish Studies*, 2018, 13(10), 417-46.
32. Korkut, G, Gençtürk, Z, Yaşlılara bakım veren aile bireylerinde algılanan bakım yükü ve Yaşam doyumu arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi, *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2019, 3(3), 53-78.
33. Perez, E, Perrin, P. B, Lageman, S. K, Villaseñor, T, Dzierzewski, J. M, Sleep, caregiver burden, and life satisfaction in Parkinson's disease caregivers: a multinational investigation, *Disability and Rehabilitation*, Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/09638288.2020.1814878>
34. Demirok, E, Evde bakım hizmeti alan nörolojik problemlili hastaların bakıcılarında bakım yükü ve anksiyete düzeylerinin belirlenmesi, Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, 2017.
35. Argın, V, Kistik fibrozisli çocuğa sahip annelerin bakım yükünün ve depresyon durumunun incelenmesi, Yüksek lisans tezi, Harran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Şanlıurfa, 2018.

<http://edergi.cbu.edu.tr/ojs/index.php/cbusbed> isimli yazarın CBU-SBED başlıklı eseri bu Creative Commons Atıf-Gayriticari4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

